

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

וישב

(חלק טו — שיחה א)



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע



LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישב

302

בדרך קצרה) אודות „ישובי עשו ותולדותיו“.

וכן מצינו – כמוכא כאן במדרש – ב„עשרה דורות מאדם עד נח“ ו„עשרה דורות שמנח ועד אברהם“, שדברי ימיהם נזכרו בתורה „בבת אחת“ (ללא אריכות) ו„כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב התחיל מתעסק בהן“.

וצריך להבין – לכאורה, המשל אינו מתאים לעניננו:

בדוגמאות הנל, כיון שמאדם ועד נח ישנו הפסק, שהרי היו ביניהם עשרה דורות, וכן מנח עד אברהם, הוצרכה התורה למנות (עכ"פ בקיצור) את כל הדורות שבינתיים עד בואנו אל העיקר, אל נח ואברהם (וכבמשל, שהמרגלית טמונה בתוך העפר, ולכן מן ההכרח לחפש ולפשפש בעפר עד שתמצא המרגלית).

משא"כ יעקב הרי הוא בנו של יצחק, וא"כ מדוע יש צורך לחפש ולפשפש בין עשו ותולדותיו כדי לבוא ליעקב ותולדותיו?

(6) ועד"ו בפרש"י כאן (וראה גם ב"ר ור"ר שם) – אלא שבתנחומא מסיים „כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב“ (ולא הזכיר ע"ד נח), וברש"י – „וכשבא לנח האריך בו... ומשהגיע אצל אברהם האריך בו“. וראה לקמן בפנים סעיף יא.

(7) ע"ד מה שהקשה בבאר מים חיים (לאחי המהר"ל) לרש"י כאן.

במשכיל לדוד מפרש, שבשביל שכתב ואלה תולדות יצחק לא ה' יכול לפרש עניני יעקב בלבד שהרי עשו ג"כ מתולדות יצחק, מש"ה כתב

א. סמיכות הפרשיות בין פרשת וישב – שבה מתחיל (בלשון רש"י¹) סיפור „ישובי יעקב ו(ישובי²) תולדותיו“ – ובין סיום פ' וישלח, ובו סיפור³ „ישובי עשו ותולדותיו“ (עד מלכי אדם ואלופי עשו שלאחריהם⁴) – מבוארת בדברי חז"ל⁵ ע"י משל:

„משל למלך שהי' לו מרגלית מושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות הוצרך המלך לפשפש בעפר ובצרורות להוציא את המרגלית מתוכו, כשהגיע המלך למרגלית הניח את העפר ואת הצרורות ונתעסק במרגלית“ – וכן הוא בעניננו, שאי אפשר לבוא ל„ישובי יעקב“ אלא אם יסופר תחילה (עכ"פ

(1) ריש פרשתנו.

(2) כפי' הרא"ם, לבוש האורה, ח"י ופי' מהר"ק לפרש"י.

(3) וישלח לו, א ואילך.

(4) פרש"י שם, מ.

(5) תנחומא פרשתנו א, הובא בפרש"י ריש

פרשתנו (עם שינויים, כדלקמן סעיף ד). – בתנחומא שם מקדים (לפני המשל) „ולמה נתעסק הקב"ה מתחלה ביחוסיהן של א"ה (ובא בהמשך למ"ש לפנ"ו, למה נתעסק הכתוב לכתוב יחוסיהם כו"ו, ע"ש) – אבל מזה שמסיים „לכך נסמכה פרשת אלופי בני עשו לפרשה זו“ משמע, שהמשל מבאר סמיכת הפרשיות (והקדמת יחוסי עשו ליחוסי יעקב), כבפנים [שלכן הביא המשל בפרשתנו דוקא. ועייג"כ לשון רש"י ריש פרשתנו].

המשל בסגנון אחר נמצא בב"ר פל"ט, יו"ד (ורות רבה בסופה) – בנוגע לאברהם (ודוד), והובא בפרש"י דה"א בתחלתו (בשם הב"ר) – אלא שי"א (שה"ג ע' רש"י) שפירוש זה אינו לרש"י.

מתאים לומר רק שישנה שייכות, ולכל היותר (בלשון המהר"ל), "עירוב", בין "יעקב עם עשו בענין הישוב", אבל אין זה עירוב באופן שעניני יעקב טמונים בישובי עשו (עפר), עד שצריך "לחפש" אחריהם ולמצאם בתוך ישובי עשו –

הנה יתירה מזו אינו מובן: הכתוב מונה את תולדות (ואלופי) עשו וישובם, עד מלכי אדום, אשר מלכו .. לפני מלך מלך לבני ישראל¹², ובזה נכללת כל תקופת הזמן עד שאול המלך¹³, וכן את אלופי עשו אשר היו "לאחר שמת הדד ופסקה מהם מלכות"¹⁴ – והרי בהם ודאי שאין כל "עירוב" עם ישובי יעקב ותולדותיו¹⁴.

ג. גם דרוש ביאור בנוגע לכמה פרטים במשל, שיש להבין מהו ענינם בנמשל, ומהם:

(א) מהם שני הענינים ד"עפר" ו"צורות"¹⁵?

(ב) מדוע מודגש "כשהגיע המלך למרגלית הניח את העפר ואת הצורות ונתעסק במרגלית" – הלא לכאורה מובן מאילו שמשעה שנמצאת המרגלית כל ההתעסקות היא רק בה;

ב. בנוגע למאורעות דעשו שיש להם קשר לעניני יעקב (סיפור ברכות יצחק וכיו"ב), ה" מקום לומר, אשר בענינים אלו יעקב כביכול "טמון" ו"מעורב" ב"עפר" עשו, ומן ההכרח לספר אודות המאורעות של עשו כדי שנדע איך נתגלגל מה שאירע ליעקב.

ואפילו הסיפור (בסוף פ' וישלח⁸) אודות ישיבת עשו בקביעות בהר שעיר, אפשר לומר (כביאור המהר"ל⁹) שהוא נוגע לישובי יעקב, מפני שדוקא לאחרי שעשו כבש את שעיר והתיישב בה, נעשה יעקב היורש (היחידי) של ארץ ישראל¹⁰ (אשר זוהי התכלית בסיפור "ישובי יעקב ותולדותיו" – לספר "ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב"¹¹).

אבל נוסף על כך שאין זה מחוור לגמרי – שכן, מן המשל מוכח שהמרגלית טמונה בתוך העפר וצריך לחפש אחרי, משא"כ לפי הביאור הנ"ל

תחילה ישובי עשו בקיצור, וזהו בהתאם להמשל, ד"אחר שהזכיר תולדות יצחק נפל המרגלית שהוא יעקב בין החול והיינו עשו ולפיכך הוצרך למשמש בחול וכיו" –

אבל נוסף על העיקר שאין זה כלל כבהמשל ש"המרגלית מושלכת בתוך העפר" צע"ג שהרי בשביל זה שנאמר ואלה תולדות יצחק מספיק שיכתוב רק עשו ותולדותיו – יחוסו "ע"ד בני קטורה ותולדות ישמעאל (ס"פ ח"ש). תולדות נחור (ס"פ וירא וברש"י שם)), אבל אין הכרח לכתוב (אפילו בקיצור) ישובי עשו (בפרט) ישובי תולדותיו (ראה רא"ם כאן).

(8) לו, ח ואילך.

(9) גו"א כאן.

(10) ראה רש"י וישלח שם, ז: אלך לי מכאן אין לי חלק בו.

(11) פרש"י פרשתנו לו, ב. וראה רא"ם ולבוש

כאן.

(12) וישלח לו, א.

(13) ראה רש"י וישלח שם: ובימי שאול כו'. מפרשי רש"י שם. ב"ר פפ"ג, ב ובמהרז"ו [אבל ראה יפ"ת (ורש"י) שם. ולהעיר מרש"י (ושאר מפרשים) למ"א כב, מח. ואכ"מ]. אבל ראה רשב"ם, ראב"ע ועוד עה"פ.

(14) בבאר מים חיים שם: שעיקר ישיבת יעקב הוא מה שנתיישבו זרעו בארצם ותנשא מלכותם וזה ה" א"א כ"א שימליך תחלה מלכי אדום כו' – אבל לא הסביר דבריו.

(15) ראה לקמן הערה 20.

(ג) גם הענין האחרון במשל מובא ברש"י בשינוי לשון (כנ"ל) – „משמצאה הוא משליך את הצורות” („משליך” במקום „הניח”).

ה. הטעם שלא הזכיר רש"י „חול” בסיום המשל, אלא כתב „משליך את הצורות”, ביאר המהר"ל¹⁶, שהוא לפי שבדבריו אלו מפרש רש"י את הטעם לכך שהכתוב „לא דבר עוד מעשו” לאחר התחלת הסיפור אודות ישובי יעקב, והיינו משום שכל שאר ישובי עשו (שבאו לאחר זה) שאינם נצרכים עבור ישובי יעקב, הרי הם כצורות שיש להשליכם²¹;

ולכן נקראו בשם „צורות”, היינו, שלישובי עשו המאוחרים לתחילה אין כל „עירוב” עם ישובי יעקב, והרי הם כצורות, אשר „אין למרגליות עירוב עם צורות רק עם החול”.

אבל פירוש זה לכאורה אינו מובן,

[נוסף לזה שלפירושו אין כל חידוש בענין „משליך את הצורות”, שהרי ענין זה ש„אחר שהתחיל הכתוב לדבר מיעקב לא דבר עוד מעשו” כבר מתבאר היטב בתחילת המשל, שהמלך „משמש בחול” רק „עד שמוצא את המרגלית”²², הרי]

לפירושו נמצא, שגם טרם מציאת המרגלית אין צריך לחפשה בין הצורות (מפני שאין למרגלית כל עירוב עמם מעיקרא) – אבל מלשון

מדייק „משליך את הצורות”, משמע, שהצורות הם גרועים יותר (בשייכותם להמרגלית) מהחול, כפשוטו תוכן ענין הצורות, וכפי הגו"א (שהובא לקמן בפנים סעיף ה).

(21) ועד"ז ת"י בלבוש כאן.

(22) לשון רש"י.

והי' לו לומר בקיצור¹⁶ „כשהגיע המלך למרגלית נתעסק בה”¹⁷?

ומאריכות לשון המשל ניכר, אשר גם לאחר מציאת המרגלית („כשהגיע . . למרגלית”), נצרכת פעולה מיוחדת של „הניח את העפר כו””, כדי שיהי' ניתן לעסוק במרגלית.

ד. ועוד בזה: כמו שכבר נתבאר כמה פעמים, ישנם בפירוש רש"י על התורה „ענינים מופלאים”¹⁸ – והנה רואים אנו בפירוש רש"י כאן שהעתיק את המשל מן המדרש, אבל בכמה שינויים, ומהם:

(א) במקום „לפשפש בעפר כו””, כתב – „משמש בחול וכוברו בכברה”.

[הפרט „כוברו בכברה” נזכר במדרש במקום אחר¹⁹ שבו הובא המשל – אבל שם כללות המשל הוא בסגנון אחר לגמרי, ורש"י העתיק (משם?) רק פרט זה ד„כוברו בכברה”].

(ב) אף רש"י הביא את שני הפרטים „חול” ו„צורות” – אבל בשינוי: בתחילת המשל הזכיר רק „חול” („נפלה בין החול . . משמש בחול”), ובסיום המשל – „משמצאה הוא משליך את הצורות”, ולא הזכיר „חול”²⁰

(16) ע"ד לשון הב"ר ור"ר דלעיל הערה 5.

(17) ע"ד הערת הרא"ם בלשון רש"י.

(18) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(19) ב"ר שם („הביא מכברות וכבר כו””).

(20) במשכיל לדוד מתרג, שהחול הוא הדק שאפשר לכוברו בכברה, והוא „משל על דורות הקודמים לצדיק שאין כתוב בהם רק פ' הוליד וכו””, וצורות הוא החול הגס שנשאר למעלה עם המרגלית שצריך גם משמוש כדי לברר המרגלית, והנמשל שהם אחי הצדיק הנכללים בתולדות אבותיו שצריך „קצת ביאור”, ע"ש. אבל (נוסף על הנ"ל הערה ה:7) מזה שרש"י

שבענין „לשפוט את הר עשו“ ישנם שני אופני חיפוש בירור ומשפט:

(א) האופן שבו יתברר עשו לעתיד לבוא, וכמו בנוגע לכמה אומות אשר יהפכו לטוב²⁶ (כמו שנאמר²⁷ „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם גו' לעבדו גו'“), וכמרומוז במאמר חז"ל²⁸ „עתיד חזיר ליטהר“, אשר חזיר הוא רמז למלכות אדום²⁹.

(ב) הבחינה בעשו שהיא רע גמור ויש לאבדה, כמו שנאמר³⁰ „והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש גו' ואכלום ולא יהי' שריד גו'“.

והרי זה בדוגמת שני הענינים דעפר וצוררות: עפר הוא דבר המעלים ומסתיר – וכמו בענינו, אשר העפר מכסה ומסתיר את המרגלית; אבל אינו רע גמור, ואפשר להפכו לטוב, עד שתבוא ממנו תועלת, כמו קליפה השומרת לפרי³¹ (ע"ד שיהי' לעתיד לבוא „ועמדו זרים ורעו צאנכם“³²); ואילו ענין הצוררות אינו רק דבר המעלים או אפילו דבר שאינו מביא כל תועלת, אלא יתירה מזו – זהו דבר

רש"י (שדוקא) „משמצאה הוא משליך את הצוררות“ מוכח, שטרם מציאת המרגלית הרי היא מעורבת אף עם הצוררות, וכמפורש בלשון המדרש כנ"ל: מושלכת בתוך העפר ובתוך הצוררות. . לפשפש בעפר ובצוררות.

ו. הביאור בכל זה:

תכלית ישובי יעקב אינה רק התיישבות יעקב ובניו בארצם – ארץ ישראל, אלא (כפי שאמר יעקב לעשו) „עד אשר אבוא אל אדוני שעירה“³³, אשר הכוונה בזה – כפירוש רש"י – קיום היעוד „בימי המשיח. . ועליו³⁴ מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו“.

וזהו שבאו חז"ל להשיענו ע"י משל המרגלית: הנדון כאן (בעיקר) אינו ישובי יעקב כשלעצמם (שעליהם אין מתאים לומר שהם טמונים בישובי עשו ותולדותיו), אלא השלימות והתכלית שאלי' צריך יעקב לבוא – אבוא גו' שעירה; וכיון שזה מושג דוקא ע"י העבודה (עם ו) בישובי עשו ותולדותיו (כדלקמן), נמצא, שתכלית ושלמות יעקב טמונה בעשו.

ובזה יובן מה שהכתוב מונה את ישובי עשו ותולדותיו, מלכי אדום, עד מלך הדר שהי' בימי שאול – מפני ששאול הי' משיח³⁵; ואילו זכו, הי' מתקיים על ידו הכתוב „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו“.

ז. זהו גם הביאור בשני הענינים במשל – „עפר“ ו„צוררות“ – מפני

(23) וישלח לג, יד.

(24) עובדי' בסופו.

(25) ש"א כד, ז. שם, יא. ועוד.

(26) ראה בכ"ז לקו"ת ראה ד"ה וכל בניך פ"ג.

(27) צפני' ג, ט.

(28) הובא ונסמן בלקו"ת שם. וראה לקו"ש

חי"ב ע' 175.

(29) ויקר' (ועוד) ס"פ שמיני. ובכ"ח. וראה

רש"י תולדות כו, לד.

(30) עובדי' א, יח. הובא ברש"י ישן ריש

פרשתנו. וראה רש"י ויצא ל, כה.

(31) ראה של"ה יט, ב. אוה"ת נשא ע' ערב.

סה"מ תרנ"ט ע' קעו. ובכ"מ (וראה סנהדרין נט,

ב: שמש גדול). ולהעיר שקדימת עשו ליעקב

הוא קדימת הקליפה לפרי (ל"ת להאריז"ל ס"פ

וישלת. אוה"ת בשלח ע' שס. סה"מ עת"ר ע'

סג. ועוד).

(32) ישעי' סא, ה.

המזיק (כלשון הרגיל בש"ס³³ בנוקי בהמה), שיש לאבדו.

ח. אימתי ישיג יעקב את תכליתו ושלמותו – כשתקויים ההבטחה „ורב יעבוד צעיר“^{33*} ע"י „לשפוט את הר עשו“.

והטעם (כפנימיות) שעשו נקרא „רב“, ושלמות יעקב תלוי בזה ש„רב יעבוד צעיר“, הוא ע"ד³⁴ המבואר בכך שהאדם, מין המדבר, מוכרח להזקק (לאכילת) חי צומח דומם כדי ש„יחי האדם“ ויוכל לעשות את המוטל עליו; עד"ז בנוגע ל„ורב יעבוד צעיר“ – כיון ששרש עשו נעלה משרש יעקב (ולכן עשו הוא הבכור), וכמבואר בקבלה וחסידות³⁵, אשר שרש עשו הוא בעולם התהו, הנעלה יותר מעולם התיקון – מדריגת יעקב.

ועי"ז שיעקב מברר את ניצוצות הקדושה דתהו אשר בעשו ומעלה אותם לשרשם, נפעל עילוי גם במדריגת יעקב (תיקון), ובוה הוא בא לתכליתו ושלמותו.

וזהו טעם נוסף (על הנ"ל ס"ו) לכך שמנה הכתוב גם את המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל – מפני שבוה מרומז העילוי שמשג יעקב ע"י בירור עשו; וכידוע^{35*} שמלכי אדום שרשם במלכין קדמאין דתהו, ולכן „מלכו לפני מלך מלך לבני ישראל“, להיותם (בשרשם)

ט. זוהי גם ההוראה לבני ישראל במשך זמן הגלות:

הירידה בגלות – ובפרט גלות זה האחרון, גלות אדום „ישובי עשו ותולדותיו“ – היא בכדי לברר את הניצוצות הנמצאים בדברים הגשמיים³⁶, אשר עי"ז מתעלית הנשמה למעלה משרשה – מפני ששרש הניצוצות הוא בתהו, הנעלה משרש הנשמה שהוא בתיקון.

ולעבודת בירור הניצוצות מרמזים חז"ל במשל המרגלית המושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות:

המרגלית היא משל לניצוץ קדושה שנפל בעפר ובצרורות³⁷ – המורים על שני הסוגים בדברים הגשמיים:

עפר מורה על הדברים הגשמיים אשר רק מעלימים ומסתירים על ניצוצות הקדושה (מרגליות), ויהודי בעבודתו יכול לברר מתוכם את הניצוצות ולהעלותם לשרשם;

ואילו צרורות מורים על דברים אשר הם רע גמור, עד אשר – (חלקם) – אין אפשרות להוציא מתוכם (ע"י עבודה רגילה³⁸) את ניצוץ הקדושה (גם בהם ישנה „מרגלית“ – ניצוץ קדושה – שהרי מבלי זאת לא יהי להם קיום כלל, אבל ניצוץ קדושה זה הוא

(33) ב"ק רפ"ב במשנה. ועוד.

(33*) תולדות כה, כג.

(34) ראה תו"א בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת

צו יג, ב. ובכ"מ.

(35) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח. ובכ"מ.

(35*) ראה ג"כ חז"ל קב, סע"א.

(36) תו"א ר"פ לך. שם קיז, ב. ועוד. וראה

לקו"ש ח"ג ע' 826.

(37) ראה גם פ"י מהרז"ו לבר"ר פל"ט שם.

(38) מלבד ע"י תשובה או נסיונות (ראה

דרמ"צ קצא, א ואילך).

על דרך הרגיל, אי אפשר להוציא את המרגלית כנ"ל); ולכן לכל לראש – „אדם ממשמש בחול": יש „למשמש", לשער ולחפש במקום המצאה של המרגלית – „בחול", ולא לחפש במקום (בין הצרורות) שהמרגלית אינה נמצאת בו (באופן שאפשר לבררה).

לאחר מכן, כאשר כבר יש בידו בירור בחול, הנה בתחילה החול מעורב טוב ורע, ואזי נדרש בירור הניצוצות – „כוברו בכברה" – העבודה להבדיל לגמרי בין הטוב לרע, עד למציאתה והפרדתה של המרגלית, ניצוץ הקדור – שה שבו.

ולאחר מכן מסיים רש"י (ע"ד כבמדרש) בזהירות הנדרשת, „מש" מצאה הוא משליך את הצרורות מידו" – שיש להשליך את הפסולת ורע שהופרדו – וכאן נקרא גם החול שנאסף בשם צרורות:

כל זמן שלא הובדל הטוב מהרע, היו הדברים הגשמיים בבחי' חול – רק העלם על הניצוץ האלקי; אבל עי"ז ש„כוברו בכברה" ונבדל הטוב מן הרע – הנה זה גופא משנה את גדרו של החול והופכו לצרורות⁴² שיש להשליכם לגמרי⁴³, מאחר שאין בהם עוד טוב וקדושה ונעשו רע גמור.

ותוכן הענין בעבודת האדם: בירור הדבר הגשמי לתכליתו יתכן דוקא כאשר האדם ניגש לכך מתוך הנחה אשר דברים גשמיים מצד עצמם, לא זו בלבד שאין להם כל חשיבות – שמתעם

בהעלם לגמרי³⁹), ודברים אלו יש לדחות⁴⁰.

אבל גם לאחר ש„הגיע . . למר"גלית", הנה קודם שאפשר להתעסק בה, נדרשת ההקדמה והזהירות ד„הניח את העפר כו" – האדם צריך להראות שלדברים הגשמיים מצד עצמם (לולי ה„מרגלית") אין כל חשיבות בעיניו, והתעסקותו בהם היא רק כדי להוציא את ניצוצות הטוב וקדושה הטמונים בהם.

ולכן ענין „הניח את העפר כו" נוגע לעצם הוצאת המרגליות: בשעה שהדברים הגשמיים מצד עצמם תופסים מקום אצלו, הרי לא זו בלבד שלא יוכל להוציא מהם את הניצוצות כדבעי, אלא יתירה מזו: יתכן שההתעסקות בדברים הגשמיים אף תגרום ירידה בנשמתו⁴¹.

ודוקא כאשר אכילתו ושתיתו וכל עניניו הגשמיים – בכל אשר תעשה – הם אצלו באופן שהוא „מניח" ועוזב את ה„עפר" ו„צרורות" שבהם, אזי הוא מברר את הניצוצות כדבעי, וזה פועל עילוי גדול בנשמה כנ"ל.

יו"ד. עפ"ז יובנו גם השינויים שבפירושו רש"י – מפני שבזה הוא מרמז (יינה של תורה שברש"י) את פרטי סדר העבודה דעבודת הבירורים: עיקר העבודה דבירור הניצוצות היא ב„חול" (ולא ב„צרורות", שמהם,

39) ראה בכ"ז סה"מ עת"ר ע' קג. המשך תער"ב ח"ב פרק שעד.

40) ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.

41) ע"ד האיטור לאכול קודם התפלה (ראה לקו"ת נשא כו, ג. בלק עב, א. פינחס עט, ד. ועוד).

42) ע"ד כשמבררין יין ונשאר היין צלול כפ"ע והשמרים כפ"ע.

43) ע"ד לעת"ל בגמר הבירורים שיהי, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב).

לגבי יעקב, ולא לגבי נח ואברהם⁴⁹. דאע"פ שגם אצלם ועל ידם נפעל הענין דבירור הניצוצות – נח בירר את העשרה דורות שקדמוהו, ועד"ז (ועוד יותר מזה) אצל אברהם⁵⁰ – לא הי' זה באופן ד"משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית", וגם לאחר הבירור העולם נשאר מציאות⁵¹.

אלא שאעפ"כ הביא רש"י את ענין עשרה דורות דנח ודאברהם (ובשייכות ל"משל למרגלית כו") – לרמז, שהבירור דיעקב הי' יכול לבוא דוקא לאחר הבירור דנח ודאברהם:

נח פעל את הבירור בענינים השייכים לעולם: קודם עבודתו וענינו של נח "מלאה הארץ חמס"⁵², ונח בעבודתו פעל שיהי' עולם כתיקונו – "ראה עולם חדש"⁵³ (ולכן כריתת הברית עם נח היתה בנוגע לקיום העולם – "עוד כל ימי הארץ גו' לא ישובתו"⁵⁴);

החידוש דאברהם אבינו הי' – גילוי אלקות בעולם, "ויקרא שם בשם הוי'

הביא המשל בפרשתנו דוקא (ולא בפ' לך). וראה הערה הבאה.

49 בכ"ר שם הביא המשל (אף שהוא בסגנון אחר) בפ' לך גבי אברהם. ולהעיר: (א) מאברהם הותחלה התקופה של ב"א תורה (ע"ז ט, א). וראה אוה"ת שם. בית האוצר (להר"י ענגל) בתחלתו. ובכ"מ. (ב) שם לא הובא הענין ד"משליך את הצרורות" (וגם בתנחומא שם כתב רק "הניח את העפר כו", כנ"ל בפנים).

50 ראה לעיל שיחה א' לפ' לך.

51 ראה גם דבק טוב לפרש"י כאן (בהגהות).

52 ר"פ נח.

53 ב"ר פ"ל, ח. וש"נ.

54 נח ח, כב. וראה בארוכה ד"ה הנה אנכי

כורת ברית תר"ל, תרנ"ד. ועוד.

זה, לאחר מציאת המרגלית, "הניח את העפר כו" כנ"ל – אלא הם עצמם (לולי ניצוצות הקדושה שבהם) הרי הם כצרות; ולכן, מיד כשמוצא את המרגלית, אזי – "משליך את הצרורות", ודוקא ע"ז "נוטל המרגלית" (ובלשון חז"ל⁴⁴: תוכו אכל קליפתו זרק – היינו ש"תוכו אכל" תלוי ב"קליפתו זרק").

יא. עבודת בירור הניצוצות החלה בעיקר בעבודתו של יעקב⁴⁵, לפי שעל ידו החלה ההכנה (העיקרית) למתן תורה⁴⁶ (כשם שבפשטות, גלות מצרים, שהיתה ההכנה למתן תורה⁴⁷, החלה מירידת יעקב (ובניו) למצרים).

החידוש דמתן תורה הוא – המשכת בחינת האלקות שלמעלה מהעולמות, ודוקא ע"ז יכול להיות הבירור בשלימות, באופן ד"משליך את הצרורות". וטעם הדבר, כי לגבי האור המלוכש בעולם, הרי יש לעולם, כביכול, תפיסת מקום – ואילו בעבודה ד"משליך את הצרורות" נדרש שהדברים הגשמיים לא יתפסו מקום כלל. ודוקא מצד האור האלקי שלמעלה מהעולמות, שמצדו אין לעולם תפיסת מקום, ישנה הניתנת-כח לעבודה הנ"ל בשלימות.

וזהו הטעם שהביא רש"י את המשל למרגלית דוקא כאן בפרשתנו⁴⁸ –

44 חגיגה טו, ב.

45 ראה גם לקו"ש ח"י ע' 89 ואילך.

46 ראה אוה"ת ח"ש ככו, א: עיקר הזווג

(דמ"ת) ע"י יעקב, ע"ש.

47 ראה תו"א עד, א. ובכ"מ.

48 וגם בתנחומא שמשיים בהנמשל "כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב" – מ"מ

ולכן, מיד כשנשלם זמן גלות מצרים – לאחר שכבר נמצאה המרגלית – כהרף עין⁵⁸ יצאו ממצרים. דלכאורה, חפזון זה לשם מה? הלא השעבוד כבר פסק ובני ישראל ישבו בארץ גושן מיטב הארץ, ומדוע ה' זה נוגע כל כך שלא להשאיר עוד רגע קט בגושן? אלא שכך הוא סדר בירור הניצוצות: משעה שנמצאות המרגלות, מיד יש להשליך את הצרורות.

וכן הוא גם בגמר הבירורים והגאולה דגלות האחרון, גלות אדום – כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁵⁹ – אשר תכף משבאה השעה – „מִיֵּד הֵן נִגְאָלִין”⁶⁰, וכל בני ישראל יצאו מכל הארצות ויבואו עם משיח ל„ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה”⁶¹, בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ וישב תשכ"ה,
י"ט כסלו תש"ז)

אֶל עוֹלָם”⁵⁵ (וי"ל – גם בזה שקיום ז' מצות בני נח יהי' לא מצד זה שהשכל האנושי מחייב, אלא מפני שזהו ציווי הקב"ה⁵⁶).

וע"י ב' ענינים אלו ה' יכול לבוא אחר כך הבירור דיעקב – ההכנה למתן תורה שפעל המשכת גילוי אלקות שלמעלה מהעולמות, אשר עי"ז בירור העולם הוא בשלימותו.

יב. כשם שכך הוא בבירור הניצוצות של כל אחד מישראל בעבודתו – שצריך להיות באופן ש„משמצאה הוא משליך את הצרורות” – כן הם הדברים גם בנוגע לכלל ישראל:

כללות ענין הגלות הוא לשם בירור הניצוצות ע"י כלל ישראל בכל זמני ומקומות הגלות (כנ"ל ס"ט), וככתוב בנוגע לגלות מצרים, „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול”⁵⁷, שהכוונה בזה היא לניצוצות הקדושה שהוציאו משם.

58) מכילתא ורש"י בא יב, מא.

59) מיכה ז, טו.

60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

61) עקב יא, יב.

55) וירא כא, לג.

56) להעיר מרמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

57) לך טו, יד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 823

ואילך.

